
LETNA POROČILA ETNOLOŠKIH USTANOV ZA LETO 1985

AVDIOVIZUALNI LABORATORIJ ZNANSTVENORAZISKOVALNEGA CENTRA SAZU

Avdiovizualni laboratorij je bil ustanovljen leta 1983 kot skupna dejavnost Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU in same SAZU, na pobudo etnologov, delujočih v Sekciji za glasbeno narodopisje. Pri ustanovitvi je aktivno sodeloval tudi Programski svet URP Etnologija.

AVL začasno deluje v okviru Inštituta za slovensko narodopisje, s sedežem na Wolfovi 8.

Glavna naloga AVL je pospeševanje uporabe avdiovizualnih sredstev in dokumentacije pri znanstvenoraziskovalnem delu inštitutov ZRC SAZU, v okviru usmerjenega raziskovalnega programa *Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda*. Na tem področju so slovenske humanistične in naravoslovne vede v velikem zaostanku za razvojem v svetu. Zato je tudi AVL pri svojih prizadevanjih začel iz nič. Največji problem je bilo pomanjkanje ustreznih aparatov, takoj na drugem pa pomanjkanje zavesti v naravi in pomenu AV dokumentacije pri znanstvenoraziskovalnem delu.

AVL se zavzema za dve komponenti AV dokumentacije. Na eni strani za AV dokumentacijo kot tehnični pripomoček raziskovanja, na drugi strani pa (pri nekaterih znanstvenih vedah) za razvoj avtonomnih vizualnih raziskav, temelječih na globljih zakonitostih filmskega in video medija. Gre za specialno znanstvenoraziskovalno usmeritev, ki se v vseh fazah, od raziskave do prezentacije, poslužuje AV medijev.

Po dveh letih delovanja ima videoteka AVL 48 enot: 2 filma dokončana (koprodukcija z RTV Ljubljana); 4 filmi v delu (sofinanciranje KSS in Občinskih RS); 31 video enot samostojne

proizvodnje; 5 filmov na 8 mm traku; 2 podarjena filma; 4 presnete TV oddaje.

Zaradi pomanjkanja ustreznih tehnične opreme je AVL sodeloval z RTV Ljubljana pri dveh projektih. Tudi projekt nujne dokumentacije slovenske naravne in kulturne dediščine na filmskem traku poteka z denarno podporo Kulturne skupnosti Slovenije, s pomočjo Viba filma. Na področju filma se bo AVL tudi v prihodnje posluževal uslug drugih producentov. Že ob ustanovitvi je bilo namreč odločeno, da bo osnovna tehnična baza AVL video sistem U-matic S. Hitachijev sponzorstvo, darilo VHS kompleta v januarju 1985, je razširilo tehnične zmogljivosti tudi na ta video format.

Težavne denarne razmere in zapleteni uvozni postopki so krivi, da AVL danes še nima vse načrtovane opreme, da bi lahko začel lastno proizvodnjo v izbrani tehniki (U-matic S) in da bi lahko zaokrožil svojo ponudbo na avdio področje.

Kakšno je področje delovanja AVL? Največ dela je bilo opravljenega za inštitute ZRC SAZU (raziskovalna dokumentacija, portreti znanstvenikov) in za samo SAZU (avdio in video dokumentacija simpozijev in slovesnosti). V letu 1985 je teklo tudi sodelovanje z Oddelkom za etnologijo FF in z nekaterimi regionalnimi institucijami.

Naško Križnar

BELOKRANJSKI MUZEJ METLIKA

Etnološko delo Belokranjskega muzeja v Metliki je bilo v letu 1985 usmerjeno v nadaljnje zbiranje gradiva za etnološko topografijo občine Crnomelj. Terensko delo je potekalo v izbranih krajih Adlešiči, Krupa in Semič, kjer je etnolog zbiral podatke o demografiji, družbeni in poklicni sestavi pre-

bivalstva in o posamičnih gospodar-
skih panogah. Hkrati s terenskim de-
lom je teklo tudi zbiranje etnološke
bibliografije o Beli krajini.

Poleti leta 1985 je bilo topografsko
terensko delo zaključeno in 26. oktob-
ra je bila v Ganglovem razstavišču v
Metliki odprta razstava Etnološka to-
pografija — občina Črnomelj. Raz-
stavo so si ogledali tudi študentje
etnologije iz Ljubljane, njihovi pro-
fesorji in muzejski etnologi.

Kakor preteklo leto je etnolog v okvi-
ru muzejskega terenskega dela orga-
niziral od 1. do 8. julija mladinski
raziskovalni tabor (ti tabori delujejo
v okviru gibanja Znanost mladini pri
ZOTKS v Ljubljani). Na taboru v
Podzemlju, ki je bil za razloček od
prejšnjih večdisciplinarnih samo etno-
loški, so dijaki pod mentorstvom et-
nologov zbirali gradivo o ljudskem
pesništvu, prehrani, ženitovanjskih
običajih, ljudskem stavbarstvu in
mednacionalnih odnosih. Obiskali so
več vasi okrog Podzemlja in tudi vasi
ob Kolpi vse do Vinice. Izsledki tabo-
ra v Podzemlju bodo objavljeni v po-
sebni brošuri.

Oktobra se je etnolog udeležil posve-
tovanja jugoslovanskih etnologov na
Cetinju, za decembrske vzporednice
hrvaške in slovenske etnologije v Kar-
lovcu pa je pripravil referata o pre-
hrani med NOB v Metliki in o etnolo-
ški preučevnosti Bele krajine.

Interno muzejsko etnološko delo je
bilo usmerjeno predvsem v dopolnje-
vanje kartotek za tekoče leto, urejanje
hemeroteke, čiščenje, prepariranje in
inventariziranje pridobljenih pred-
metov, urejanje depojev, izdelovanje
fotografij ipd. Etnolog je sodeloval
pri realizaciji drugih muzejskih raz-
stav (organizacijsko in tehnično), še
naprej pa je skrbel za kulturnozgodo-
vinski oddelek in njegovo dokumen-
tacijo.

Andrej Dular

zlasti raziskavi in predstavitvi starih
in sodobnih čebelnjakov. Predstavljeni
bodo v fotografiji in z akvareli, nastali
na terenu. Razstava bo skušala
zajeti celotno območje, kjer se pojav-
lja takšna »arhitektura«. Spremljal jo
bo katalog z uvodnim besedilom in
približno 20 reprodukcijami najzna-
čilnejših čebelnjakov.

Čebelarški muzej bo sodeloval v et-
nološki skupini čebelarškega razisko-
valnega tabora, ki ga organizira giba-
nje Znanost mladini. Terensko delo je
omejeno zaradi pomanjkanja kadra
in obširnega pedagoškega dela. Za do-
ločene naloge poiščemo sodelavce pri
sorodnih oziroma drugih ustanovah.
Pri terenskem delu in tudi sicer je
občutno pomanjkljiva tehnična opre-
ma.

Dokumentacijo vodita ločeno Čebelar-
ski muzej in Kovaški muzej v Kropi.
Leta 1984 je bila pri Čebelarškem mu-
zeju začeta fototeka, ki zajema pod-
ročje obrti, kulture, urbanizma, špor-
ta in turizma mesta Radovljica za čas
od 1900 do 2. svetovne vojne in od
1984 naprej.

Novo pridobljeno gradivo inventarizi-
ramo sproti, negative in diapozitive
knjižimo; fotografije na fototečnih li-
stih so knjižene skupaj z negativi.
Depojskih prostorov muzeju primanj-
kuje, prav tako muzej pogreša pro-
stor, kjer bi obdelali nov predmet,
preden ga da v zbirko ali deponira.

Poleg stalne razstave ima Čebelarški
muzej pripravljeno potujočo razstavo
originalnih panjskih končnic (114 ko-
madov). Kot potujoča bo pripravljena
tudi razstava slovenskih čebelnjakov.
Muzej sodeluje z Zvezo čebelarških
družin Slovenije, z Medexom iz Ljub-
ljane, v tujini z Revue d'Apiculture iz
Pariza in z International Bee Research
Association iz Velike Britanije.

Ida Gnilšak

DELAVSKI MUZEJ RAVNE NA KOROŠKEM

ČEBELARSKI MUZEJ RADOVLJICA

Čebelarški muzej v Radovljici sodi k
Muzejem radovljiške občine. Kustosov-
sovo delovno področje je dokumenta-
ristika in preučevanje čebelarstva
(brez biologije). Muzej evidentira, zbi-
ra, preučuje, hrani in razstavlja gra-
divo, vezano na čebelarstvo na Sloven-
skem. V tem letu bo delo posvečeno

Delavski muzej Ravne na Koroškem
je notranja organizacijska enota Ko-
roške osrednje knjižnice »Dr. Franc
Sušnik«. Razstavne prostore in depoje
ima v nekdanji grajski konjušnici,
neposredno na zahodni strani gradu.
Leta 1950 se je pojavila težnja po
ustanovitvi tehničnega muzeja in pri-
čeli so zbirati gradivo na področju
vseh treh dolin. Leta 1953 se je mu-
zej prvič predstavil javnosti. Potem

so postopno nastajale zbirke in danes imamo železarsko, rudarsko, gozdarsko zbirko, dimnico, kaščo na prostem in zbirko o delavskem gibanju v Mežiški dolini.

Stalna etnološka zbirka »dimnica«, stene in zid s pečjo, je posnetek originalne dimnice v neposredni bližini Raven. Tudi notranja oprema je približana izvorni podobi, le da so predmeti iz cele Mežiške doline. Res je, da za postavitev ni narejenih posebnih raziskav, vendar je postavitev primerna. Postavljalec razstave pri delu ni vodil samo estetski vidik, marveč tudi želja, da bi predstavili obiskovalcem čim več predmetov, ki so jih uporabljali na kmetijah (tudi navadne klopi, ki nimajo estetske vrednosti). Za sodobnejšo postavitev zbirke še nekaj časa ni možnosti, ker za to nimamo ne prostora ne denarja.

Področje, ki ga s svojim delom pokrivamo, je v glavnem občina Ravne na Koroškem in le delno druge tri občine Koroške regije. Vzrok so denarne težave, predvsem pa kadrovska šibkost. V letu 1985 sta bila v muzeju zaposlena dva strokovna delavca — zgodovinar in etnologinja.

Terensko delo, ki poteka že od leta 1980, smo tudi v preteklem letu opravili samo na področju Mežiške doline, nanaša pa se na dokumentiranje starih kmečkih stavb. Gre za objekte, ki so bili večinoma zgrajeni v 18. in 19. stoletju in delno v začetku 20. stoteja. Novogradnje v dokumentacijo niso vključene. Delo na terenu obsega: skiciranje tlorisov, narisov in zanimivih detajlov, izmero objektov in fotografiranje. Pozorni smo tudi na gradivo, s katerim je stavba zgrajena, na strešno konstrukcijo, na okrasne in tehnične posamičnosti, na napise in letnice, le deloma pa na stavbno pohištvo in notranjo opremo. Ob tem se zanimamo tudi za druge zanimive predmete, jih fotografiramo in skiciramo. Med delom poskušamo dobiti tudi čim več podatkov od stanovalcev.

Pri obravnavi upoštevamo domačijo kot celoto, vse njene stavbe, njihov razpored in vključenost v pokrajino. Ukvarjamo pa se le s tistimi objekti, ki imajo določeno etnološko, tehnično ali estetsko vrednost. Do zdaj imamo v kartoteki že 150 obdelanih kmetij.

V letu 1985 je bila na terenu 3-članska ekipa. V 10 delovnih dneh smo

obdelali 10 kmetij. Najpomembnejši tehnični pripomoček je fotoaparati, drugih pripomočkov ne uporabljamo.

Notranje delo etnologa je obsegalo urejanje terenskega in fotografskega gradiva, urejanje depojev in kartoteke predmetov. Vpisanih je bilo 1300 fotografij, ki v glavnem predstavljajo železarno Ravne, njene obrate, naprave in izdelke. Druga zvrst fotografij se nanaša na naselja v Mežiški dolini in v Koroški regiji. Uredili smo tudi fotografije s področja Strojne in Črne, ki jih je na terenu zbrala dr. Marija Makarovič in nam odstopila reprodukcije.

Urejanje kartoteke predmetov je obsegalo dovršitev začetnega dela, na novo pa smo vpisali 63 predmetov. Vseh inventariziranih je zdaj 752. V depojih jih je še okrog 25 neurejenih. Za predmete imamo katalog, urejen po stvarnem kazalu. Uporabili pa smo etnološko sistematiko.

Ob terenskem in notranjem delu je etnologinja lani tudi vodila po razstavnih zbirkah. Precej obiskov je bilo v maju in juniju, nekoliko manj čez poletje in več spet septembra in oktobra. Večina skupin želi vodstvo, predvsem šolske, ki so tudi najštevilnejše. Vseh obiskovalcev v muzeju je bilo lani 6.175. V delovno področje naše ustanove sodi tudi skrb za Prežihovo bajto, ki ni samo pisateljev spominski muzej, temveč je tudi etnološki, saj njegova notranjost in zunanost predstavljata obiskovalcu čas pred prvo svetovno vojno. Prežihovo bajto je lani obiskalo 12.600 ljudi.

V letu 1986 bo naše notranje delo še naprej vezano na urejanje fotografskega in terenskega gradiva, na inventariziranje predmetov in ureditev depojev. Tudi delo na terenu bo še naprej obsegalo dokumentiranje kmečkih stavb. Vključili pa bomo raziskovanje načina življenja delavcev v Mežiški dolini. Težišče raziskovanja bo na rudarskem zaselku Leše, sondažne raziskave pa bodo narejene še v drugih zaselkih, ki so nastali s koncentracijo te socialno-profesionalne plasti prebivalstva. Časovno se omejujemo na čas, ko je tovrstna populacija nastala (19. stoletje) in do leta 1941. Raziskava naj bi pokazala položaj delavca glede na materialno osnovo (stanovanje, obleka, hrana, plače) in njegovo vlogo v političnem in kulturnem življenju.

Karla Proje-Oder

V Goriškem muzeju sva bili v letu 1985 zaposleni dve kustosinji etnologinji. Etnološki oddelek Goriškega muzeja je usmerjen v preučevanje etnološke podobe in zbiranje materialnih pričevanj ljudske kulture — premične kulturne dediščine območja severne Primorske, in sicer občin Nova Gorica, Tolmin, Ajdovščina in severni del občine Sežana.

Raziskave

Vse raziskave, načrtovane za leto 1985 oziroma srednjeročno obdobje, še vedno tečejo: tako raziskava etnološke podobe Šentviške planote (občina Tolmin), ki jo nameravamo v letu 1986 zaključiti z razstavo; raziskava govejih planin na Tolminskem, ki bi jo radi v letu 1986 pripravili za objavo v tisku; raziskave etnološke podobe Goriških Brd in raziskave obrtnih dejavnosti na Goriškem. V okviru raziskovalne naloge je etnologinja Katja Kogej raziskovala vremenske šege in pripravila več člankov in prispevkov za kongres ZEDJ v Cetinju, oktobra 1985, ki se ga je tudi udeležila. Raziskava obrtnih dejavnosti je nekoliko zastala, na Šentviški planoti pa smo v septembru raziskovali vzgojo otrok, demografsko podobo vasi Pečine, zdravilstvo in iskali predmete na terenu. Za raziskavo planin sem v štirih terenskih dneh topografsko obdelala planine na Kobariškem in Tolminskem, tako da je zdaj topografska obdelava planin dokončna. Potrebno je še urediti dokumentacijo.

Sodelovanje na 1. Alpskem mladinskem taboru v okviru gibanja Znanost mladini sicer ni bilo v načrtu, je pa bilo delovno izredno zanimivo in koristno — tako zaradi skušenj pri delu z mladinci kakor zaradi pridobivanja podatkov o etnološki podobi Bovca in okolice. Tabor je trajal od 18. do 28. avgusta, sodelovala pa sem kot mentorica etnološke skupine.

Poleg tega smo v okviru rednega dela občasno spremljali ljudske običaje in dejavnosti na Primorskem: pustovanje v Drežnici, pisanje pirhov v Poljubinju, prejo v Kal-Koritnici pri Bovcu.

Notranje delo

Urejanje dokumentacije in urejanje depojev poteka tekoče kot redna dejavnost etnološkega oddelka. V

letu 1985 sta bili urejeni diateka in filmoteka, nadaljujemo pa tudi z urejanjem fotodokumentacije, ki se je nabrala v prejšnjih letih. Nепretrgano teče urejevanje etnološke kartoteke, ki pa je zaenkrat še nimamo kam shranjevati — etnološki oddelek nujno potrebuje nekaj železnih omaric za primerno ureditev in shranjevanje dokumentacije.

Prav tako nadaljujemo s sicer počasnim urejevanjem depoja etnoloških predmetov v gradu Vipolže, čeprav zaradi tehničnih ovir v letu 1985 nismo izpolnili načrta. Pač pa smo v avgustu s pomočjo študentov etnologije uredili etnološki depo v stavbi muzeja.

Aprila 1985 smo pridobili zapuščino Marčeline Arčon iz Volčje Drage — vaške zbiralke starih predmetov. Predmeti so popisani v knjigi prihodov in deponirani v gradu Vipolže.

V letu 1985 je potekala tudi preureditev in inventarizacija Trentarske zbirke Goriškega muzeja in deloma Kraške hiše v Štanjelu.

Redno nadaljujemo tudi akcije popisovanja premične kulturne dediščine, za katero je muzej zadolžen po novem zakonu o naravni in kulturni dediščini.

Razstave

Etnološki oddelek je v začetku leta 1985 sodeloval pri razstavi »Goriška pričevanja«, ki jo je pripravil Goriški muzej v Cankarjevem domu v Ljubljani z izborom etnoloških predmetov in prispevkov za katalog.

V maju je bilo potrebno zaradi retrospektivne razstave Vladimírja Makuca podreti sicer občasno razstavo »Solkanski mizarji«. Pri tem smo za muzej pridobili nekaj mizarških predmetov.

Od konca novembra v etnoloških prostorih Goriškega muzeja gostuje potujoča razstava Slovenskega etnografskega muzeja »Čipke na Slovenskem«.

Razno

Veliko časa in poti je v letu 1985 zahtevala dejavnost v IO SED, kjer vodim muzejsko sekcijo, in tako tudi članstvo v predsedstvu Skupnosti muzejev Slovenije. Poleg rednih sestankov je namreč muzejska sekcija pripravila izredni občni zbor SED o etnološki muzejski dejavnosti in problematiki Slovenskega etnografskega muzeja, ki mu stiska s prostorom onemogoča ustrezen prikaz njegove dejavnosti. Na izrednem občnem zboru sem sodelovala s pregledom etnološke muzejske dejavnosti v pokrajinskih muzejih Slovenije.

Etnologinji sva se udeleževali etnoloških in drugih posvetovanj in prireditvev: Katja Kogej kongresa ZEDJ v Celinju, posvetovanja o pedagoški dejavnosti v muzejih in galerijah, ki ga je pripravila Skupnost muzejev v Ljubljani, srečanja muzealcev in konservatorjev meseca maja v Piranu; sama pa sem se v oktobru udeležila Festivala etnološkega in ekološkega filma v Kranju, ogleda razstave »Etnološka topografija občine Črnomelj« in posvetovanja ob razstavi, decembra pa delovnega sestanka etnologov-konservatorjev v Rogaški Slatini in ogleda spominskega muzeja na prostem v Rogatcu.

V decembru sva se etnologinji pripravljali na strokovni izpit in ga 19. 12. uspešno opravili.

Program v letu 1986

Poleg že navedenih načrtov pri raziskovanju dejavnosti nameravamo v letu 1986 pripraviti tudi manjšo stalno razstavo etnoloških predmetov, ki so že zginili iz vsakdanje rabe, sodelovati pri razstavi ob desetletnici potresa na Tolminskem, ki jo bomo pripravili skupaj z Zavodom za spomeniško varstvo v Gorici, ob koncu leta pripraviti razstavo o Sentivški planoti, urediti depo v Vipolžah z zaplinjevanjem predmetov in ureditvijo depoja za čiste predmete. V načrtu je tudi ureditev dokumentacije etnološkega oddelka in nadaljevanje (pospešeno upajmo) inventarizacije predmetov.

Inga Brezigar, Katja Kogej

**KULTURNI CENTER
MIŠKO KRANJEC
MURSKA SOBOTA
DE POKRAJINSKI MUZEJ**

Pošiljamo vam podatke za GLASNIK SED o etnološkem delovanju v delovni enoti Pokrajinski muzej v Murški Soboti.

1. Ime in naslov ustanove:
Kulturni center »Miško Kranjec« Murška Sobota, DE Pokrajinski muzej v Murški Soboti.
2. Število zaposlenih etnologov: 1.
3. Splošna usmeritev ustanove in etnološkega delovanja v njej: Pokrajinski muzej.
4. Območje delovanja:
Etnologinja soboškega muzeja deluje na območju štirih občin v Pomurju — Murška Sobota, Lendava, Ljutomer, Radgona — pri raziskavah za objave regijskega pomena. Sicer pa raziskuje na območju murskosoboške občine.

5. Raziskave, projekti, prevladujoče delovno področje v letu 1985: Projekt v letih 1984—1985: Etnološka topografija občine Murška Sobota. Projekt v letu 1984:

Register etnoloških spomenikov v soboški občini.

6. Terensko delo:

Raziskave so individualne, opravlja jih kustosinja sama.

Naloge v zvezi s tem:

Zbiranje podatkov, fotografiranje, prostoročno risanje, meritve, prostoročne risbe je zrisala akademska slikarka Suzana Kiraly, drugo kustosinja sama. V letu 1985 je kustosinja v glavnem delala za Register etnoloških spomenikov v soboški občini.

7. Notranje delovanje:

V letu 1985 so tekla predvsem naslednja dela: inventarizacija muzealij, vpisi v kartoteko muzealij, fototeko terenskih posnetkov, diateko terenskih posnetkov..., selitev: preselitev depoja lončenine, čiščenje lončenine, popraviljanje, nameščanje lončenine v novem depoju, pospraviljanje predmetov iz notranje opreme na dve novi polici v depoju, priprava za strokovne objave...

8. Pedagoško delo:

Vodstva skupin po stalnih muzejskih zbirkah.

9. Razstave: —

10. Objave:

V pripravi je Vodič po stalni etnološki zbirki našega muzeja.

11. Kongresi, simpiziji, predavanja: Udeležba na posvetu »Vloga avdiovizualne dokumentacije pri etnološkem terenskem delu«.

12. Strokovne povezave:

S sosednjimi muzeji v Sloveniji, na Hrvaškem, v Avstriji in na Madžarskem.

Vlasta Koren

**MEDOBČINSKI ZAVOD
ZA VARSTVO NARAVNE
IN KULTURNE DEDIŠČINE
PIRAN**

---

1. Medobčinski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran, Piran.
2. Zaposlena ena etnologinja.
3. Varstvo kulturne dediščine.
4. Občine Koper, Izola in Piran.
5. Glavne naloge v letu 1985: prostorski načrti občin Koper, Izola, Piran; priprava gradiva za razglasitev spomenikov v občini Koper; elaborat Ocena stanja naravne in kulturne dediščine Sečoveljskih solin na območju

predvidene obrtne cone; elaborat Pogoji za izdelavo zazidalnega načrta »Tovarna morske soli — Sečoveljske soline«; sodelovanje pri projektu filmske dokumentacije Sečoveljskih solin, s Pomorskim muzejem Sergej Mašera Piran in z Avdiovizualnim laboratorijem ZRC SAZU; priprava akcije obnove t. i. »Benkove hiše« v vasi Podpeč; sodelovanje pri določitvi spomeniškovarstvenih pogojev za projekt adaptacije hiše v Vinici št. 25 in zbiranje dokumentacije o tem objektu; zbiranje dokumentacije o zaselku Goreli, vas Raven, v sodelovanju s študentom etnologije Igorjem Preslom; zbiranje dokumentacije (terenski zapisi, foto- in diateka) o etnološki dediščini na območju treh občin; sodelovanje pri izdajanju soglasij za adaptacije in novogradnje; raziskovalna naloga Tipologija naselij in stavbarstva v Slovenski Istri (raziskava objektov v vaseh Smokvica in Gračišče).

6. Največ dela smo posvetili izdelavi prostorskih načrtov.

V skladu z zakonom o naravni in kulturni dediščini varujemo kulturno dediščino in spomenike na dva načina — v planskih aktih (dediščino) in z akti o razglasitvi (spomenike). Na območju piranskega zavoda so bili doslej že razglašeni spomeniki v občinah Piran (leta 1983) in Izola (leta 1985). Leta 1985 smo torej poleg dela za prostorske načrte tudi zbirali gradivo za razglasitev spomenikov v občini Koper. Za občini Piran in Izola, kjer so spomeniki že bili razglašeni, smo dodali še dediščino, v občini Koper pa smo morali pregledati celoten teren in določiti varstvene režime z razvojnimi usmeritvami.

Izdelali smo tudi metodologijo, ki ustreza stopnji raziskanosti kulturne dediščine in njenim prostorskim vrednotam, pri čemer smo želeli zagotoviti varovanje tako objektov, ambientov in naselij samih kakor tudi njihovega prostorskega okvira. Etnološka dediščina ima v elaboratih za prostorske načrte pomembno mesto, čeprav bo bralec našel le malo poglavij, ki so zgolj etnološka. Etnološko vrednotenje se namreč vključuje v utemeljitve in opise naselbinskih območij, etnološka dediščina in etnološki spomeniki pa so posebej navedeni le tedaj, ko se nahajajo zunaj teh. Tako npr. dejstvo, da v elaboratu za družbeni načrt občine Piran ni naveden noben etnološki spomenik, ne pomeni, da takih spomenikov ni, ampak le, da so v okvirih širših naselbinskih območij.

Podlaga za terensko delo v koprski občini je bil elaborat Ivana Sedeja, Kmečka arhitektura v Slovenski Istri, MZSV Piran, tipkopis. Koprška občina ima od vseh občin, ki jih zajema piranski zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, najobširnejše zaledje, ki je bilo s spomeniškovarstvenega stališča tudi praktično neraziskano in nedokumentirano. Terensko delo za izdelavo prostorskega načrta je bilo tako tudi priložnost za prvo dokumentiranje terena. V elaborat za družbeni plan občine Koper smo uvrstili 67 naselbinskih območij, izbrane med njimi pa bomo v naslednjem letu predlagali za razglasitve spomenikov.

Posebno pozornost smo v letu 1985 posvetili tudi obdelavi etnološke dediščine Sečoveljskih solin oziroma zagotavljanju njenega varovanja. V prejšni urbanistični dokumentaciji občine Piran je bila etnološka dediščina le sestavina kulturnih vrednot krajinskega parka, ni pa bila podrobneje obdelana. Posebno mesto je dobila šele v Družbenem planu občine Piran, ki smo ga izdelali lani, ko je vprašanje ne samo etnološke in druge kulturne, ampak tudi naravne dediščine solin, postalo ponovno pereče zaradi namere DO Droga Portorož, TOZD Soline, da zgradi tovarno soli. Za zazidalni načrt smo izdelali elaborat s podrobnim prikazom stanja etnološke dediščine in z njeno oceno, kar je bil rezultat sodelovanja pri topografiji ostankov materialne kulture v Sečoveljskih solinah — to je bila raziskovalna akcija, ki jo je vodila Zora Žagar, Pomorski muzej Sergej Mašera Piran. V letu 1984 in 1985 smo pregledali vse objekte na področju solin v Sečovljah in izdelali pregledno karto z vrisanimi objekti in oceno njihove ohranjenosti. V elaborat smo vnesli tudi predlog, kateri del solin naj se ohrani pred kakršnimi koli nivelizacijskimi posegi, določili pa smo tudi objekte in solne fonde kot rezervat za solinarski muzej na prostem.

Mojca Ravnik

MESTNI MUZEJ IDRIJA

Naš muzej pokriva področje občine Idrija. To je muzej splošnega značaja, čeprav je bil leta 1953 ustanovljen kot tehniški muzej (rudarstvo). Vse do leta 1980 je bil takorekoč brez

kustosov, ampak je imel samo zunanje sodelavce, ki so zbirali gradivo, postavljali razstave itd.

Trenutno je v muzeju zaposlena kustosinja etnologinja (poleg kustosa dokumentarista in kustosa za zgodovino NOB), in sicer od avgusta 1984. Delo etnologinje v preteklem letu je bilo naravnano v dve smeri:

notranje urejanje (dokumentacija, delo) in dokončanje raziskovalne naloge Cerkno in Cerkljani 1900—1945 (topografski oris).

V letu 1985 je bila etnologinja vključena v akcijo za prenovo Bevkove domačije (rojstna hiša pisatelja Franceta Bevka v Zakojci pri Cerknem). Glavna naloga v zvezi s hišo se začne letos (1986), zato se na Zakojco navezuje tudi terensko delo. Tudi letos se bo etnologinja vključila v akcijo Znanost mladini, ki bo potekala predvidoma na Vojskem. Obravnavali bomo posamezna vprašanja za ETSEO — Občina Idrija.

V letu 1985 ni bila odprta v idrijskem muzeju nobena razstava. Začelo se je s postavitvijo razstave Življenje idrijskega rudarja, za katero je bila raziskava že narejena in gradivo zbrano. Dokončno bo postavljena spomladi 1986 (v dokaj neprimernih prostorih). Precej obsežno in raznovrstno je tudi pedagoško delo. Poleg tega, da je v času najštevilnejših obiskov muzeja (od maja do septembra) tudi etnologinja zaposlena z vodenjem po zbirkah in spomenikih, s katerimi muzej upravlja, pa sodeluje z osnovno šolo, zlasti OŠ Spomenik NOB Cerkno. Kot strokovna sodelavka pomaga pri izdelovanju nalog zgodovinskega krožka in Pionirskega odreda. (V letu 1984/85 smo imeli v Muzejskem oddelku NOB Cerkno postavljeno njihovo razstavo ZAKRIŽ NEKOČ IN DANES — nekakšna etnološka topografija.) Skupaj s kustosom za zgodovino NOB pa etnologinja vodi krožek turističnih vodičev na isti šoli.

Objave:

Franc Peternelj, podobar, pozlatar in fotograf. Objavljeno v: Primorski slovenski biografski leksikon, Gorica 1985.

Bo padel še en spomenik (stara osnovna šola v Cerknem). Primorske novice, št. 90, 12. november 1985.

Ivana Bizjak-Leskovec

POKRAJINSKI MUZEJ CELJE

V Pokrajinskem muzeju v Celju je zaposlen en etnolog. Delovno območje našega muzeja obsega sedem občin celjske regije, kar je zelo veliko, ker pokrivamo skoraj celotno osrednjo Slovenijo. Etnološki oddelek zbira predmete in podatke o materialni, duhovni in socialni kulturi v naši regiji.

V preteklem letu smo nadaljevali z zbiranjem podatkov o arhitekturi, ljudski obrti in vinogradništvu v različnih delih naše regije (Savinjska dolina in Dravinjska dolina s Pohorjem) in dokumentacijo običajev — cvetno-nedeljske butarice v okolici Luč v Savinjski dolini.

Notranje delo obsega sprotno urejanje fototeke, diateke, negativoteke in kartoteke podatkov. Poleg tega večkrat letno preverjamo stanje predmetov v depojih.

V tekočem letu je oddelek pripravil razstavo z naslovom »Kašče na Celjskem«. Na razstavi smo s pomočjo 26 fotopovečav, 25 predmetov in pojasnil skušali prikazati kašče na našem območju.

V Celjskem zborniku je izšel članek z naslovom »Prispevek k raziskovanju zidanic v okolici Sladke gore«, ki je rezultat raziskovanja kašč na omenjenem območju.

Skupaj z oddelkom za etnologijo na FF v Ljubljani in v organizaciji DPM Slovenske Konjice smo tudi letos nadaljevali z raziskovanjem ljudske obrti v občini Slovenske Konjice, tokrat v Jerneju pri Ločah. Rezultate triletnih raziskav bomo strnili v letu 1986 na posebni razstavi in s posebnim katalogom.

Poleg tega smo sodelovali tudi pri notranjem opremljanju hiše v Rogatcu, ki jo ureja ZVNKD Celje.

Vladimir Šlibar

POKRAJINSKI MUZEJ KOPER

V Etnološkem oddelku Pokrajinskega muzeja Koper je še vedno zaposlena le ena etnologinja, kar je vsekakor premalo. Namreč: etnološka zbirka je v samostojni stavbi, torej močno razšir-

jena, vprašanje novih namestitev pa še vedno ostaja odprto. Muzejska etnologinja tako poleg rednega dela — od vodenja dokumentacije, terenskega dela do vodstev — opravlja tudi obsežno pedagoško delo za vse šolske stopnje, vključno z vzgojno varstvenimi ustanovami.

V prejšnjem letu se je razširilo območje delovanja, tako da poleg treh občin ob morju — Kopra, Izole in Pirana — pokriva naša ustanova še področje Ilirske Bistrice, skupaj z Brkini.

Težišče etnološkega raziskovanja je usmerjeno v natančnejše preučevanje obrti v istrskem in brkinskem prostoru. Večletna naloga je del interdisciplinarnega projekta »Specifičnosti istrske kulture«, ki je prijavljena pri Raziskovalni skupnosti in obenem vključena v dopolnjevanje oziroma spreminjanje etnološke zbirke na Gramscijevem trgu. Lani je bil v zvezi s projektom opravljen predvsem pregled arhivskega in periodičnega gradiva iz Pokrajinskega arhiva Koper, SAZU, knjižnice v Trstu, Kopru in NUK v Ljubljani. Terenskega dela je bilo manj, kakor smo načrtovali. Osredotočeno je bilo na zbiranje podatkov o še »živih« obrteh, na dokumentiranje in odkupe. V povezavi s terenskim delom in raziskavo o obrteh je bila izvršena tudi razglasitev kulturnega spomenika kovaško-kolarske delavnice v Istri. Na osnovi »terenskih odkritij« je v tem letu v pripravi še več razglasitev.

Ker je etnološki oddelek edina odprta muzejska ustanova v koprski občini (centralni muzej je namreč zaradi preurejanja zbirke še vedno zaprt), je obiskovalcev razmeroma veliko, in to organiziranih šolskih skupin, ki za ogled zbirke želijo razlago. Torej je na področju etnološkega delovanja prav zaradi pomanjkanja kadrov trenutno v ospredju pedagoško delo, ki je vezano na vodstva po zbirki, mestu in okolici, na predavanja in šolah in mentorstvo (tudi v zamejstvu).

Glede na velik šolski obisk in zastavljen pedagoški program, smo spoznali, da so ob muzealijah nujno potrebna sodobna avdiovizualna sredstva. S sočasno dokumentacijo video trakov bi dosegli neposredno kulturno primerjavo z razstavljenimi etnološkimi ambientni oziroma vzporejanje s sodobnostjo. Povečali bi tudi obseg dejavnosti, zbirka bi postala sodobnejša in za obiskovalce zanimivejša.

Poleg stalne zbirke je bila na ogled razstava arabske kaligrafije, kot sin-teze arabskega teksta in likovnih

arhetipov. S to predstavitvijo pričnemo ciklus razstav tujih narodov, ki jih bomo v naslednjih letih predstavili javnosti.

V prejšnjem letu je bila za zbornik napisana etnološka študija o vasi Socerb. Raziskava je osvetljena predvsem iz pravno-gospodarskega stališča, še iz časa socerbskega gospostva do današnjih dni in opremljena s fotografijami.

Etnologinja je sodelovala na simpoziju »Muzeji, galerije in izobraževanje« z referatom o načinu predstavitve muzejskega gradiva, prilagojenega različnim šolskim stopnjam, in o viziji muzejsko-pedagoškega delovanja.

Zvona Ciglič

POMORSKI MUZEJ SERGEJ MAŠERA PIRAN

Pomorski muzej *Sergej Mašera* Piran je v svoji stroki osrednji muzejski zavod v Sloveniji. Sistematično zbira, ureja, hrani, vzdržuje, evidentira, razstavlja, strokovno in znanstveno raziskuje muzejsko gradivo, predvsem slovenske preteklosti na slovenskem etničnem ozemlju, pa tudi na ozemlju jugoslovanskih pokrajin, kjer živijo slovenski pomorščaki in kjer je ohranjeno gradivo, pomembno za slovensko pomorsko preteklost.

Etnološka stroka v muzeju je bila od leta 1978 usmerjena predvsem v raziskovanje in prikazovanje solinarstva na slovenski obali, zasebnega in družbenega-industrijskega morskega ribištva, pomorske trgovine in transporta ter oljarstva. Vsekakor pa so predmet njenega muzejskega strokovnega dela vsa področja človekovega udejstvovanja, vezana izključno na morje.

V letu 1985 so bila poleg rednega muzejsko-kabinetnega dela opravljena terenska dela v strunjanskih in sečoveljskih solinah, bližnjem zaledju in v obmorskih mestih. Ustni viri so bili prepisani na etnološke kartone in urejeni po etnoloških klasifikacijah. Dopolnjevali smo etnološko fototeko in diateko, iz lokalnega časopisja pa je bilo zbranih veliko novih člankov o solinarstvu in industrijskem morskem ribištvu. Obogatili smo tudi fond muzejskih predmetov iz oljarstva in industrijskega morskega ribištva.

Z raziskovalno nalogo »Etnološke raziskave solinarstva v sečoveljskih in strunjanskih solinah«, ki sodi v obalni raziskovalni načrt *Specifičnosti istrske*

kulturne dediščine in s katero je etnologinja pričela v letu 1984, je nadaljevala tudi v letu 1985. Poudarek je bil tokrat na raziskovanju inovacij v tehnološkem postopku pridobivanja soli in v raziskovanju letnih praznovanj solinarjev nekdaj in danes. V ta namen je bilo pregledano arhivsko gradivo DO Droga Portorož, TOZD Soline, ki zajema obdobje od konca preteklega stoletja do danes.

V omenjeni raziskovalni načrt je bila vključena tudi izdelava filmske dokumentacije z delovnim naslovom Sečovlje—Strunjan. Delo je steklo spomladi leta 1985. Strokovno ga vodijo Avdiovizualni laboratorij ZRC SAZU, sodelavci Medobčinskega zavoda za spomeniško varstvo iz Pirana in Pomorski muzej *Sergej Mašera* Piran. Do konca leta 1985 so bili posneti panoramski posnetki sečoveljskih in nekdanjih lucijskih solin, pogovori s solinarji, ki so nekdaj pridelovali sol po starem postopku v bazenu Fontanigge v Sečovljah, priprava značilnih solinarskih jedi itn.

V letu 1985 je etnologinja zaključila dveletno nalogo z naslovom *Topografija stavbarstva v solinah na slovenski obali*. Sodelovala je z arhitektko. V dveh letih je bilo izrisanih na topografske kartone za arhitekturo 16 solinarskih objektov. Izdelani sta bili obsežna fototeka in diateka.

V mesecu decembru je pripravila etnologinja razstavo o Industrijskem morskem ribištvu na slovenski obali, ki je bila v Kulturnem domu v Izoli. Razstava je nastala na pobudo Delamariša iz Izole in SZDL iz Izole. Posvečena je bila 105-letnici razvoja ribje predelovalne industrije na obali. Ob tej priložnosti je bilo zbrano novo gradivo, ki je deponirano v muzeju.

Lani so stekle priprave za solinarski muzej na prostem. V sodelovanju z Medobčinskim zavodom za varovanje naravne in kulturne dediščine iz Pirana je bila izbrana lokacija za omenjeni muzej v bazenu Fontanigge v sečoveljskih solinah.

Da bi se muzej vključil v usmerjeno izobraževalni program, so kustosi pripravili in ponudili srednjim šolam 5 strokovnih predavanj, ki pa žal niso bila sprejeta. S štirimi predavanji o muzejskih zbirkah pa smo kustosi ob slovenskem kulturnem prazniku seznanili učence osnovne šole iz Pirana z delom in vsebino Pomorskega muzeja. Strokovna vodstva domačih in tujih obiskovalcev so bila vezana na matični muzej v Piranu, pa tudi na dislocirano etnološko zbirko v Ravnu.

Zora Žagar

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

Temeljne naloge Zavoda po Ustavi SRS, Zakonu o naravni in kulturni dediščini in specifičnih sistemskih zakonih, ostalih predpisih, konvencijah, sklepkih, analizah in smernicah so: vodenje zbirnega registra spomenikov in znamenitosti; vodenje INDOK centra; organiziranje in vodenje usklajevanja metod in postopkov za delo pri varstvu naravne in kulturne dediščine; razvijanje in usmerjanje raziskovalnega dela v zvezi z varstvom naravne in kulturne dediščine; popularizacija.

Zavod je osrednja ter v določenih zadevah najpristojnejša in povezovalna ustanova za varstvo naravne in kulturne dediščine, njegov strokovni svet pa je najvišje strokovno posvetovalno telo v SR Sloveniji v zvezi s to dejavnostjo. V Zavodu delujejo tri strokovne službe: skupina za varstvo naravne dediščine, kulturne dediščine in INDOK center.

Specifika našega dela, temelječa in izhajajoča iz pglavitnih nalog Zavoda, opira se na bazične stroke, nam narekuje poglobljeno interdisciplinarno delo, celostno obravnavanje vseh programskih in dodatnih nalog za daljše ali krajše obdobje.

Ob kratki predstavitvi naše dejavnosti moram omeniti tudi razvojne usmeritve naše dejavnosti (1986—1990), katere bistvene naloge, deloma že našete, so: postavitve informacijskega sistema, usklajevanje metod in postopkov za delo pri varstvu naravne in kulturne dediščine, raziskovalna, popularizacijska dejavnost, sodelovanje s strokovnimi organizacijami za varstvo naravne in kulturne dediščine, z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi, upravnimi organi, odbori in komisijami, načrtovanje dediščine, medrepubliško in mednarodno sodelovanje.

Pri poročilu bom na kratko nanizala bistvene »redne« in »izredne« naloge, ki sem jih opravljala kot samostojna svetovalka za etnološko dediščino v letu 1985:

Vprašanje metodologije varstva:

Ena pomembnejših nalog v preteklem letu je bilo sodelovanje pri analizi kompleksa valorizacije, prednosti in nevarnosti razglašanja spomenikov velikega ali izjemnega pomena za SR Slovenijo in pripravi kratkih definicij kriterijev izbora. Predlagan seznam

objektov in območij je pripravljen za prvo razpravo.

V preteklem letu je po moji vrnitvi na delo zopet steklo srečanje etnologov konservatorjev, ki se srečujejo ob tekočih akcijah in sestankih v našem Zavodu. V drugi polovici preteklega leta smo poiskali tudi trajnejše stike z muzejci, katerih sestankov se redno udeležujem. Vse to ni le službeno naložena obveza, ampak tudi korak naprej v našem strokovnem sodelovanju, snovanju, ki naj bi predvsem rodilo skupne in pa tudi kvalitetnejše sado-ve (npr. osnovanje osrednjega muzeja na prostem ob novi muzejski stavbi!).

Metode praktičnih posegov:

Oblikovala sem teze na temo kreativnost tako pri ljudskem stavbarstvu, kot pri »avtorski« arhitekturi; estetskost, dokumentarnost. Obravnavala sem problematiko zemljiških zložb kot problem varstva kulturne dediščine. Začela sem pripravljati seznam obrtnikov, ki kakovostno opravljajo posege na spomeniških objektih. Sodelovala sem pri »Krajinski analizi in sintezi ter opredelitvi rabe prostora na Sorškem polju« (s tov. Vardjanom z Restavratorskega centra SR Slovenije). Dokumentacija:

V zvezi z že začetno široko, dolgotrajno zasnovano nalogo v okviru skupine etnologov konservatorjev in v okviru prioriteten nalog Zavoda, v poskusu za standardizacijo etnološke dokumentacije, se bom ukvarjala z etnološko terminologijo in preučevanjem korelacije med zvrstmi kulturne dediščine, kar je neposredno zvezano z etnološko dokumentacijo.

Družbeno načrtovanje:

Sodelovala sem pri pripravi dopolnitev, informaciji o kriterijih za načrtovanje varstva v okviru Kulturne skupnosti Slovenije, za Zavod za družbeno planiranje sem sodelovala pri lociranju naše kulturne dediščine na karto v merilu 1 : 250.000, omenjene oziroma obdelane v Varstvu spomenikov.

Medrepubliško, meddržavno sodelovanje je potekalo predvsem v obliki izmenjave podatkov o zakonodaji, literaturi, podatkov o konkretnih objektih oziroma njihovih stavbnih členih.

Popularizacija: Pripravila sem več člankov (glej bibliografijo za Varstvo spomenikov, Glasnik in sestanek ob posvetu o prostorski preobrazbi obmestnih vasi v Tuheljskih Toplicah). Dodatne nenačrtovane naloge:

Mednje lahko štejemo v strokovnih osnovah neupoštevano, izpadlo obravnavo kulturne dediščine v Notranjskem kraškem parku za njegovo raz-

glasitev. Prav tako nepotrebno opravljeno delo je potekalo ob neizdelanem projektu »Možnosti za interpretacijo kulturne dediščine na področju Spominskega parka Trebče kot stimulan- sa za nadaljnji razvoj področja«. Podobne smernice smo pričeli obravnavati za slovensko obalo, vendar je nerazumevanje zavrlo vse nadaljevanje del. Sodelovala sem pri zbiranju gradiva za Analizo premične dediščine, ki jo je pripravil Republiški komite za kulturo. Fizično sem pomagala pri postavljanju razstave »Kraška hiša«. Pripravila sem tudi poročilo o izrednem občnem zboru Slovenskega konservatorskega društva na temo »Smernice za razvoj kulturnih dejavnosti«, ki so jo obravnavali na seji CK ZKS o kulturi.

Bibliografija:

Koželj, Curk, Bizjak: Za varstvo in obnovo planin, VS, XXVII, Lj., 1985, str. 31—34.

Koželj: Prostorska in vsebinska preobrazba Ljubljanskih Dravelj, Zbornik posvetovanja »Prostorska preobrazba obmestnih naselij«, Zavod za tehnično izobraževanje, Ljubljana 1985, str. 231—236.

Prenova Liznjekove domačije v Kranjski gori; Glasnik SED, 1-4, 1985, str. 24-27.

V tisku za GSED:

Kratko, predvsem pa stvarno razmišljanje o skupnih problemih, vlogi in nalogah etnologov konservatorjev in muzealcev;

Informacija o knjigi dr. Ivana Sedeja »Ljudska umetnost na Slovenskem«.

Pripravljeno za tisk:

Stavbni predpisi na Slovenskem za VS XXVIII;

Muzej na prostem kot skupni konservatorski in muzealski problem (za zbornik »Starine Kosova« VIII—IX in XXVIII);

Srednjeročni program etnologov konservatorjev v GSED.

Zvezdana Koželj

ZAVOD ZA SPOMENIŠKO VARSTVO CELJE

Zavod za spomeniško varstvo Celje deluje na območju enajstih občin: Celje, Laško, Hrastnik, Trbovlje, Sevnica, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju, Slovenske Konjice, Zalec, Velenje in Mozirje. Zaposlenega ima enega etnologa, ki mu je dodeljena skrb za t. i. etnološke spomenike, ali, če ta pojem vsebinsko razčlenimo, za ljud-

sko stavbarstvo in nekatere delavske stanovanjske stavbe (kolonije).

Lani je etnolog sodeloval pri pripravi akta za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Mozirje. Med obsežnejše naloge je sodila tudi izdelava Ocene kvalitete bivanja v starem mestnem jedru in možnosti za ohranjanje kulturne dediščine za izdelavo Spomeniškovarstvenih izhodišč za prenovo Šoštanj. Samostojne naloge so bile dokumentacija Juneževe domačije v Rogaški Slatini (Krpanova 11), Kramaričeve domačije v Kunšperku (h. št. 14) in pregled krušnih peči v trboveljskih kolonijah. Naloge so bile vezane na izdelovanje planskih dokumentov in s tem predlogov za ohranjanje obravnavane kulturne dediščine.

V drugi polovici leta je etnolog sodeloval v pripravah za razglasitev kulturnih spomenikov v občini Trbovlje (zaključna faza) in Hrastnik (terensko delo). Nalogi se bosta nadaljevali in zaključili v letu 1986.

Značilnost spomeniškega varstva so akcije obnavljanja kulturnih spomenikov in s tem izrazita usmerjenost v terensko delo. Etnolog je vodil obnovo Kavčnikove dimnice na Zavodnjah nad Šoštanjem, Atelškove koče v Savinjskem gaju v Mozirju, Aškerčeve domačije na Senožetih nad Rimskimi Toplicami in izgradnjo Spominskega muzeja Rogatec (lokalni muzej na prostem). Za posamezne akcije so bili izdelani programi dela, za Rogatec pa elaborat za predstavitev kozolca v muzej.

Ob tem pa je etnolog (tako kakor tudi drugi kolegi konservatorji) opravljal vrsto administrativnih nalog, npr. izdajanje soglasij in mnenj, sodeloval je na številnih sejah občinskih kulturnih skupnosti, odborov za varstvo naravne in kulturne dediščine, raznih ljubiteljskih društev, kjer je po službeni dolžnosti propagiral pomen naravne in kulturne dediščine in upravičeval vlogo dela zavoda v posameznih občinah. S tem v zvezi je bil posredno in neposredno udeležen v pridobivanju denarja za redno dejavnost zavoda. Za nameček še opomba: ZSV Celje je financiran iz dvaindvajsetih virov (kulturne skupnosti in občinski proračuni) in to delo (beri: prosjačnije) odvzame delavcem zavoda, zlasti pa njegovemu ravnatelju, veliko dragocenega časa. Zato tudi primerjava dela etnologa konservatorja, zlasti pa rezultatov njegovega dela z rezultati dela etnologov v drugih ustanovah (med drugim je cilj trinajstih točk »vodila za 'kompozicijo' poročila« prav

to), po mnenju pisca tega poročila ni možna. Razlike v delu in pogojih dela med spomeniškovarstvenimi zavodi in npr. muzejskimi ustanovami so precejšnje.

Vito Hazler

ZAVOD ZA SPOMENIŠKO VARSTVO KRANJ

Konservator etnolog je na Zavodu za spomeniško varstvo v Kranju zaposlen od 1. 12. 1979, in sicer za območje od Trojan do Vršiča (občine Domžale, Trzič, Kamnik, Kranj, Radovljica, Jesenice).

Vsakoletna informativna konservatorska poročila o delu so objavljena v reviji Varstvo spomenikov in sicer o opravljenih arhitekturnih izmerah, o spomeniškovarstvenih akcijah na etnoloških spomenikih in o strokovnih mnenjih za upravne postopke lokacijske in gradbene dokumentacije.

V prihodnjem petletnem obdobju (1986 do 1990) so predvidene naslednje etnološke spomeniškovarstvene akcije:

Spomeniškovarstvena ureditev in muzejska oprema stanovanjske hiše in gospodarskega poslopja Liznjekove domačije v Kranjski gori; Spomeniškovarstvena ureditev in muzejska oprema doma stegnjenega tipa, Studor 16 v Bohinju; Dokumentacija in revitalizacijska izhodišča za stavbe v vasi Studor in pripadajočih pašnih objektov na planinah; Obnova stolpa Strojave kovačnice v Grabčah; Dokumentacija in sanacija stanovanjskega delavskega objekta Stara Sava v Železarni na Jesenicah; Obnova Primožkove zidane kašče na Pristavi; Obnova in prezentacija doma stegnjenega tipa Zgornja Bela 35; Obnova posameznih fresk na kmečkih stavbah (intervencijski posegi); Topografska dokumentacija in priprava gradiva za razglasitev etnoloških kulturnih spomenikov v občini Kranj, Radovljica, Jesenice, Trzič.

Vladimir Knific, konservator
Olga Zupan, ravnateljica

ZAVOD ZA VARSTVO NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE NOVA GORICA

NA ZVNKD Nova Gorica sta za obsežno severnoprimumsko področje etnološke kulturne dediščine zaposlena dva etnologa, ki sta si delo po dogovoru »geografsko« razdelila. Tako eden deluje na območju severnih ob-

čin (Nova Gorica, Ajdovščina, Idrija, Tolmin), drugi pa na območju južnih občin (Sežana, Postojna, Ilirska Bistrica). Tako se na terenu srečujemo z alpskim stavbnim tipom na severu do sredozemskega na jugu in z njihovimi različicami, s pisano paleto lesenih, kamnitih in zidanih znamenj in kapelic, z (v glavnem) ostanki nekoč bogate tehnične kulture, z raztresenimi samotnimi hribovskimi domačijami in s stisnjenimi sredozemskimi vasmi. Delo je strogo omejeno na nepremično stavbno dediščino.

Temeljni cilj, ki smo si ga zadali že pred leti, je bil izdelava osnovne topografije za vse občine, ki jih zavod pokriva. V zvezi s tem smo v letu 1985 zaključili s topografijo in tako tudi z evidentiranjem etnološke stavbne dediščine v občini Ajdovščina in začeli s terenskimi delom v občini Ilirska Bistrica. Etnološka topografija sodi v okvir evidentiranja naravne in kulturne dediščine za prostorski del družbenega načrta posameznih občin. Delo je individualno.

Na podlagi zbranega gradiva na terenu se izpolnijo evidenčni listi, ki zajemajo temeljne podatke o zavarovanem objektu (vrsta spomenika, lastnik, katastrska občina in parcelna številka, datacija, ohranjenost, namembnost, utemeljitev in oznaka, varstveni režim, način varovanja, nujnost zaščite in opis). Evidenčni listi se skupaj s fotografijami, mapnimi kopijami in drugimi podatki (npr. časopisni članki, načrti, stare fotografije...) vložijo v dosje. Dokumentacija je urejena po občinah in po naseljih v določeni občini).

V bistvu sta topografija in evidenca etnološke dediščine temelj in izhodišče za vse naše delo. Na tej podlagi smo izdelali tudi strokovne osnove za razglasitev posameznih objektov in območij etnološke dediščine za spomenik. Z odlokom občinske skupščine so že razglašeni spomeniki v občinah Nova Gorica in Postojna, v pripravi pa je tudi sprejem odlokov v drugih občinah.

V okviru redne dejavnosti smo sodelovali z občinskimi upravnimi organi pri izdaji lokacijskih in gradbenih dovoljenj. Če je šlo za posege na objektih oziroma območjih, ki so spomeniško zavarovani, smo podali mnenje in pogoje, pod katerimi bi bila adaptacija ali gradnja možna.

V preteklem letu so bile po posameznih občinah izvedene še naslednje konservatorske akcije:

Ajdovščina: izdelovanje barvnih študij za fasade v zaščitenem historičnem

jedru Ajdovščine, izdelava idejnih študij sanacij stavb v Vipavskem Križu, sodelovanje pri izdelavi programa prenove in zazidalnega načrta Goč, tehnična dokumentacija domačije Kovk 29.

Idrija: Akcija obnove fresk v sodelovanju z Restavratorskim centrom, v teku je akcija obnove rudarske hiše v Bazoviški 4 v Idriji in kmečke domačije v Ravnah pri Cerknem, tehnična dokumentacija rudarske hiše v ul. V. Mohoriča v Idriji.

Ilirska Bistrica: izdelovanje barvnih študij za fasade v zaščitenem mestnem jedru, sodelovanje pri prenovi in gradnji poslovne stavbe PTT.

Nova Gorica: izdelava strokovnih smernic za izdelavo urbanističnih zasnov naselij, v izdelavi je elaborat strokovnih podlag za izdelavo prostorskih ureditvenih pogojev na območju občine. Začeli smo z obnovo domačije Šmartno 32 (z inkorporiranim obzidjem naselja) in v Kanalu, Pionirske 8 (gotska hiša, prav tako z inkorporiranim obzidjem).

Postojna: v teku je obnova Tišlerjevega mлина v Žejah, kot priprava akcije je bila izvedena tehnična dokumentacija dveh kompleksov žag in mlinov na reki Reki in tehnična dokumentacija domačije v Planini in mostu v Drskovčah.

Sežana: sodelovanje v izgradnji infrastrukture v naselju, utrditev zidov »Organistove hiše«, sodelovanje pri načrtovanju sprejemnega centra v Škocjanskih jamah.

Tolmin: restavriranje in prezentiranje kmečkih fresk, priprava konservatorskega programa za obnovo pajštva na Šentviški gori, tehnična dokumentacija domačije v Podbrdu, župnišča v Kanalskem lomu in kašče — brunarice iz 18. stoletja v Čadrgu.

Glede seznanjanja in predstavitve dela etnologa v spomeniški službi je bilo bolj malo narejeno. Spomladi je bila v Sežani in Novi Gorici postavljena manjša razstava arh. Šumijeve o stavbni kulturi na Krasu, ob otvoritvi sabotinske ceste pa je bila v Šmartnem v Brdih razstavljen elaborat kulturne dediščine in prenove Šmartnega.

Za druge možnosti udejstvovanja (pedagoško delo, objave, aktivno sodelovanje na simpozijih...) pa moramo priznati, da jih ne uresničujemo. Izjema so le poročila v akcijah v Varstvu spomenikov. Zaželeno bi bilo tudi večje sodelovanje z goriškim in idrijskim muzejem, ki pa tudi nikakor noče steči.

Zdenka Žigon-Lulik,
Bojan Klemenčič